

CÁC BIỆN PHÁP PHÁT TRIỂN HỆ THỐNG THÔNG TIN QUẢN LÝ GIÁO DỤC Ở CÁC TRƯỜNG PHỔ THÔNG DÂN TỘC NỘI TRÚ HUYỆN

PGS. TS. NGÔ QUANG SƠN
Ủy ban Dân tộc
ThS. HÀ TRỌNG NGHĨA
Huyện Tân Sơn, Phú Thọ

1. Quản lý phát triển hệ thống thông tin quản lý giáo dục ở các trường phổ thông dân tộc nội trú (PTDTNT) huyện trong giai đoạn hiện nay

Trường PTDTNT là loại hình trường chuyên biệt trong hệ thống giáo dục phổ thông, là nơi tạo nguồn đào tạo cán bộ dân tộc thiểu số phục vụ cho sự nghiệp phát triển vùng núi, vùng dân tộc. Việc xây dựng hệ thống thông tin quản lý giáo dục – EMIS phục vụ cho các cán bộ quản lý (CBQL), giáo viên (GV), nhân viên (NV) và học sinh (HS) của các trường PTDTNT là rất quan trọng và cần thiết.

1.1. Thực trạng nhận thức của đội ngũ cán bộ quản lý

Nhận thức về đổi mới cách thức quản lý có ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông (CNTT&TT) ở các CBQL vẫn còn khác nhau. 100% CBQL của các trường PTDTNT huyện cho rằng cần thiết phải đổi mới công tác quản lý bằng việc ứng dụng CNTT&TT. Việc ứng dụng CNTT&TT trong công tác quản lý đã được triển khai một vài năm trở lại đây bằng việc sử dụng một số phần mềm kế toán, quản lý nhân sự. Tuy nhiên, mức độ sử dụng và hiệu quả sử dụng vẫn chưa đạt kết quả mong muốn do những lí do sau: điều kiện cơ sở vật chất còn thiếu thốn, trình độ sử dụng CNTT&TT của đội ngũ CBQL còn nhiều hạn chế.

1.2. Thực trạng quản lý đầu tư cơ sở hạ tầng, máy móc thiết bị phục vụ EMIS

Công tác quản lý đầu tư cơ sở hạ tầng, máy móc thiết bị của các nhà trường thường mang tính nhỏ lẻ, chưa xây dựng được một kế hoạch, lộ trình đầu tư tổng thể đảm bảo đáp ứng quy mô phát triển của các trường; kinh phí đầu tư hạn hẹp làm cho quá trình đầu tư kéo dài dẫn đến các thiết bị đầu tư không đồng bộ, vì vậy không phát huy được hiệu quả đầu tư; trước khi lập kế hoạch đầu tư hầu như các trường chưa chú trọng đến việc điều tra, khảo sát, đánh giá thực tế cơ sở vật chất, máy móc thiết bị hiện có của đơn vị, trên cơ sở đó xây dựng kế hoạch nâng cấp, sửa chữa, mua sắm mới sao cho phù hợp với các thiết bị hiện có, nhằm tiết kiệm kinh phí đầu tư và phát huy tối đa hiệu quả đầu tư.

1.3. Thực trạng quản lý ứng dụng công nghệ thông tin trong EMIS

Việc quản lý ứng dụng CNTT&TT, đặc biệt là ứng dụng phần mềm vào công tác quản lý ở các trường trong thời gian qua chưa có sự thống nhất, đồng bộ. Một số trường đã tự thiết kế phần mềm để quản lý, nhưng nhìn chung đều chưa đáp ứng được yêu cầu. Việc ứng dụng CNTT&TT vào công tác quản lý còn chậm, các trường chưa xây dựng lộ trình cụ thể cho việc ứng dụng CNTT&TT.

1.4. Thực trạng quản lý xây dựng biểu mẫu thống kê và công tác thu thập, xử lý thông tin

Các biểu mẫu thống kê đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo xây dựng và thống nhất sử dụng trong cả nước. Nhưng để chúng phát huy được hiệu quả thì còn tùy thuộc vào cách thức thu thập thông tin, quá trình chọn lọc, xử lý thông tin. Những năm qua, 100% các trường PTDTNT huyện đã làm tốt công tác đào tạo, tổ chức tập huấn nâng cao kĩ năng, nghiệp vụ cho các cán bộ làm công tác thông tin quản lý giáo dục (QLGD). Để công tác thống kê, báo cáo đạt kết quả cao cần có sự thống nhất về bảng biểu thống kê, các tiêu chí đánh giá và đội ngũ cán bộ trực tiếp làm công tác thu thập dữ liệu ban đầu phải có nghiệp vụ tinh thông.

2. Một số biện pháp quản lý phát triển hệ thống thông tin QLGD ở các trường phổ thông dân tộc nội trú huyện

2.1. Nâng cao nhận thức cho đội ngũ CBQL, GV, NV về tầm quan trọng và vai trò của hệ thống thông tin QLGD trong công tác quản lý trường PTDTNT huyện

Việc nâng cao nhận thức về hệ thống thông tin quản lý giáo dục cho mỗi CBQL, GV, NV có ý nghĩa hết sức quan trọng, đặc biệt là CBQL phải có tầm nhìn chiến lược, thấy được tương lai của EMIS là quan trọng, ngày càng gắn chặt với công tác quản lý, và làm cho nó ngày càng hiệu quả hơn. Ngày nay tiến bộ về CNTT&TT đã và đang làm thay đổi cách làm việc ở mỗi người, mỗi tổ chức, những quy tắc làm việc mới phát sinh, chính vì vậy mà CBQL, GV, NV cần phải được trang bị tư duy hệ thống, toàn diện. Trong việc nâng cao nhận thức cho CBQL, GV, NV về xu

thể phát triển của kinh tế - xã hội toàn cầu hiện nay, thông tin đóng vai trò nền tảng, mang tính quyết định. Muốn quản lý tốt, có hiệu quả cao cần phải xây dựng một hệ thống thông tin hoàn hảo. Thông tin quản lý giáo dục gắn liền với các chức năng lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo, kiểm tra và điều chỉnh các hoạt động giáo dục, các chính sách giáo dục sẽ tác động mạnh mẽ vào việc ra quyết định quản lý.

Thực tế cho thấy, CBQL, GV, NV của các trường PTDTNT cấp huyện chưa nhận thức hết vai trò và tầm quan trọng của EMIS trong công tác quản lý và khai thác thông tin. Vì vậy, để EMIS thực sự phát huy vai trò của mình các nhà quản lý cần phải sử dụng đồng bộ các kênh truyền thông, các phương tiện thông tin để cung cấp thông tin cho CB, GV, NV trong các trường PTDTNT.

2.2. Lập kế hoạch phát triển hệ thống thông tin QLGD phù hợp với công tác quản lý và thích ứng với xu thế ứng dụng CNTT&TT ở các trường PTDTNT huyện

Xây dựng mục tiêu và kế hoạch hành động cụ thể trên cơ sở đã tìm hiểu và phân tích kỹ thực trạng EMIS, nhằm phát triển EMIS phù hợp với công tác quản lý và thích ứng với xu thế hiện đại hoá CNTT&TT của các trường, đáp ứng nhu cầu đổi mới hiện nay. Cải tiến và phát triển hệ thống thông tin QLGD trong hệ thống giáo dục mà cơ sở ban đầu là công tác thông tin QLGD trong các nhà trường, hướng tới mục tiêu nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống thông tin QLGD ở các nhà trường.

Việc lập kế hoạch cụ thể cho sự phát triển EMIS ở các trường là hết sức cần thiết và cấp bách, kế hoạch này được thiết kế dựa trên nguồn nhân lực, vật lực, tài lực... Kế hoạch phải đảm bảo các yêu cầu sau: Điều tra khảo sát một cách đầy đủ và cụ thể hiện trạng EMIS, phân tích thực trạng đó một cách tỉ mỉ, tích hợp tất cả các cơ sở dữ liệu hiện có của hệ thống.

Mô tả rõ ràng về hệ thống cơ sở hạ tầng EMIS; khả năng phát triển EMIS phù hợp với sự phát triển của các nhà trường; cơ sở hạ tầng của EMIS dựa vào kỹ thuật tiên tiến hiện nay; đảm bảo sự kết nối chia sẻ thông tin giữa các đơn vị trong nhà trường và giữa các nhà trường với nhà trường; đảm bảo tính khoa học, thực tế, phù hợp và khả thi.

2.3. Tổ chức bồi dưỡng cho CBQL, GV, NV về hệ thống thông tin QLGD

Nhằm đào tạo, bồi dưỡng những cán bộ QLGD và cán bộ hoạt động thông tin QLGD có thêm năng lực, trình độ và chất lượng để phục vụ tốt cho sự phát triển của EMIS đáp ứng nhu cầu đổi mới hiện nay.

Lập kế hoạch, quy hoạch cán bộ, mở các khoá đào tạo dưới nhiều hình thức cho đội ngũ cán bộ QLGD và

nhân lực hoạt động thông tin QLGD nhằm lựa chọn, bồi dưỡng nâng cao trình độ nghiệp vụ cho cán bộ QLGD và cán bộ làm công tác thông tin QLGD cấp trường PTDTNT huyện. Tổ chức các hoạt động phục vụ công tác QLGD, có kiến thức, kĩ năng, áp dụng khoa học và CNTT trong hoạt động thông tin QLGD.

Sở Giáo dục và Đào tạo cần mở các lớp bồi dưỡng ngắn hạn cho các đối tượng là hiệu trưởng, hiệu phó và các cán bộ làm công tác QLGD. Nội dung khoá học cần phải được thiết kế linh hoạt, phù hợp với đặc điểm của người học và môi trường địa phương. Cần lưu ý cung cấp các kĩ năng, kiến thức về phân tích, thu thập và xử lý dữ liệu, ứng dụng các phần mềm trong xử lý dữ liệu, cung cấp các kĩ năng giám sát, đánh giá việc thực hiện các hoạt động giáo dục trong nhà trường, kĩ năng soạn thảo các văn bản pháp quy. Cần chú trọng đến các kĩ năng tin học, chuyển giao và hướng dẫn thực hành các kĩ năng về quản trị mạng, trao đổi, cung cấp thông tin qua mạng. Các khoá học này, các bài học lí thuyết cần thiết kể đơn giản, dễ hiểu, nhấn mạnh nhiều đến thực hành. Việc chuyển giao tri thức, công nghệ cho CBQL, GV, NV là một yếu tố quan trọng để đảm bảo các hoạt động liên tục và lâu dài của hệ thống thông tin QLGD.

2.4. Tăng cường đầu tư cơ sở vật chất để phát triển hệ thống thông tin QLGD

Phối hợp với các cơ quan lập kế hoạch, đầu tư về CSVC phục vụ công tác thông tin QLGD, tin học hoá hệ thống thông tin QLGD theo hướng hiện đại. Xây dựng hệ thống thông tin có khả năng tích hợp trong toàn ngành, hiện đại hoá và ứng dụng khoa học công nghệ để phát triển EMIS. Huy động, khai thác, tìm kiếm mọi nguồn lực để có kinh phí đầu tư thiết bị cho EMIS, tạo nền tảng vững chắc cho sự tồn tại, duy trì và phát triển của cả hệ thống.

Xây dựng kinh phí hàng năm đảm bảo cho việc đầu tư cơ sở vật chất phục vụ hoạt động thông tin, đáp ứng quy mô phát triển của các nhà trường và mức độ hiện đại hoá cơ sở vật chất, thiết bị của ngành. Đảm bảo có nguồn kinh phí thường xuyên từ ngân sách nhà nước chi cho hoạt động của hệ thống thông tin QLGD của các nhà trường như: chi hỗ trợ cho hoạt động thu thập, thẩm định thông tin, bồi dưỡng cán bộ, mua tài liệu, mở các lớp tập huấn, mua thiết bị thông tin, kiện toàn hệ thống để áp dụng công nghệ thông tin hiện đại vào công tác quản lý.

2.5. Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông (đặc biệt là ứng dụng các phần mềm quản lý) trong công tác phát triển EMIS

Hiện đại hoá các phương tiện kĩ thuật và tăng cường ứng dụng các phần mềm vào công tác

quản lý nhằm hoàn thiện hệ thống thông tin QLGD tăng hiệu quả hoạt động của hệ thống. Việc ứng dụng các phần mềm quản lý tại các cơ sở giáo dục sẽ giúp các nhà quản lý tiết kiệm được thời gian để nắm bắt được diễn biến các hoạt động trong nhà trường và chuẩn bị các báo cáo theo yêu cầu của cấp trên, đặc biệt là phần mềm sẽ hỗ trợ các nhà quản lý về quản lý nhân sự, phân công giảng dạy, lập thời khoá biểu, quản lý tài chính, quản lý học sinh, quản lý thiết bị, giám sát, đánh giá các hoạt động của nhà trường. Trong phát triển giáo dục và đào tạo, việc thực hiện tin học hoá công tác QLGD và xây dựng cơ sở dữ liệu giáo dục có vai trò quan trọng tạo sự thống nhất, đồng bộ trong quản lý điều hành. Mấu chốt chính trong việc áp dụng công nghệ đổi mới QLGD là hệ thống phần mềm quản lý như: quản lý quá trình học tập của học sinh, quản lý tài chính, quản lý nhân sự, quản lý thiết bị, thư viện, quản lý công văn, giấy tờ, phân công giảng dạy, lập thời khoá biểu...

Phần mềm quản lý nhà trường V.EMIS được triển khai thí điểm trong ngành giáo dục từ năm 2008 và đến nay tất cả các sở giáo dục trong cả nước đã và đang khai thác công cụ này với nhiều cấp độ và quy mô khác nhau vào công tác quản lý nhà trường. Thông qua V.EMIS nhà quản lý luôn có được các thông tin chính xác về tình trạng của trường PTDTNT, của từng khối lớp, của một lớp, của từng cá nhân học sinh để từ đó có các quyết định quản lý hay điều chỉnh thích hợp với từng đối tượng quản lý. Ngoài ra, việc ứng dụng phần mềm vào công tác quản lý sẽ giúp tăng cường tính chính xác của dữ liệu về giáo dục, đồng thời đảm bảo tính nhất quán trong phương pháp thu thập dữ liệu và cách tính toán những chỉ số thống kê quan trọng.

2.6. Cải tiến cách thức thu thập và xử lý thông tin ở các trường PTDTNT huyện

Xây dựng công cụ thu thập và báo cáo dữ liệu thống kê ở cấp trường, hình thành các quy chế thu thập chung thống nhất cho việc báo cáo và xử lý số liệu từ cấp trường đến cấp sở và tới cấp bộ, giúp các nhà QLGD có sự sàng lọc, lựa chọn thông tin đúng, hiệu quả.

Để cải tiến cơ chế thu thập dữ liệu và xử lý thông tin ở các cấp quản lý trung ương, cấp tỉnh cần thiết kế các mẫu biểu phù hợp: mẫu thống kê, mẫu bảng biểu, phiếu hỏi... Các công cụ này phải rõ ràng, dễ sử dụng và phù hợp với đặc điểm tình hình của các trường PTDTNT huyện, cho phép tổng hợp, tích hợp và phân tích được dữ liệu theo phân cấp quản lý hoặc theo nội dung phù hợp với mục tiêu lựa chọn. Các bước thu thập thông

tin vào hệ thống như nhau nhưng mục đích sử dụng của từng cấp QLGD là khác nhau. Ở cấp bộ, hệ thống thông tin QLGD phục vụ việc thiết kế chính sách, hoạch định các chiến lược phát triển giáo dục trong tương lai, ra các quyết định quản lý ở tầm vĩ mô. Ở cấp sở, hệ thống thông tin QLGD phục vụ việc đề ra các chương trình chỉ đạo thực hiện các chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước, ra các quyết định quản lý phù hợp với điều kiện ở từng địa phương. Ở cấp trường (cấp cơ sở), hệ thống đảm bảo các quy trình giáo dục và đào tạo mang tính toàn vẹn.

Các dữ liệu giáo dục trong các nhà trường không những được thu thập để báo cáo cấp trên mà còn được sử dụng ngay tại các nhà trường với mục tiêu lập kế hoạch và QLGD, phục vụ trực tiếp cho sự phát triển giáo dục của địa phương. Tăng cường phân cấp quản lý hệ thống thông tin cho các cấp quản lý trung gian (các sở, phòng giáo dục) tới cấp cơ sở (các trường) là nhằm nâng cao năng lực quản lý thông tin giáo dục cho đội ngũ làm công tác thống kê, cần cung cấp cho họ các trợ giúp về phần mềm, trang thiết bị làm việc hiện đại. Ngoài ra, cần thiết lập kỉ luật thu thập và báo cáo dữ liệu đảm bảo tính nghiêm túc, trung thực, chính xác, kịp thời và đầy đủ từ các cấp cơ sở, bên cạnh đó cấp quản lý phải ban hành các quy chế thống nhất thời điểm báo cáo dữ liệu mang tính pháp lệnh, cần có các chế độ thưởng phạt nghiêm minh với cấp báo cáo.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Laudon, K. and Laudon, J (2000) trong cuốn *Management Information System*. Prentice Hall.
2. McMahon, W.W. (1993) *An efficiency based management information system*, IIEP UNESCO, Paris.
3. SPSC (Colombo plan staff college for technician education) (1993), *Process of development of MIS*, the Philippines.
4. Radhakrishna, M. (1993), *Management Information System*, Colombo plan staff college, the Philippines.
5. UNESCO/PROAP (1992), *Education Management Information System (EMIS)*, Bangkok, Thailand.

SUMMARY

The author has presented six (6) management measures to ensure that the education management and information system (EMIS) in ethnic minority boarding schools at district level is functioning smoothly, accurately and efficiently, helping educational managers of these schools make timely management decisions.